

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

TERM-1_EXAMINATION 2025-26

SANSKRIT (119)

Class : VI
Date : 17.09.2025

MARKING SCHEME

Duration: 3 Hrs
Max. Marks: 80

खण्ड क अपठित बोध

प्रश्न 1. निम्नलिखित अपठित गद्यांश पठित्वा एतदाधारित प्रश्नानाम् उत्तराणि चित्वा लिखत ।

क. एकपदेन उत्तरम् लिखत –

02

1. सिंह कुत्र निवसति ? वने
2. सिंह कुत्र अपतत् ? जाले

ख. पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत –

04

1. मूषकः निवेदयति मां मा मारय अहं ते सहायता करिष्यामि ।
2. सिंहः हसनवदत् लघुमूषकः मम सहायता कतिरप्यति एकदा सिंहः जाले अपतत् ।

ग. निर्देशानुसारं भाषाकार्यं करोतु –

04

1. मूषकः जालं दन्तैः अकर्तयत् । वाक्येस्मिन् क्रियापदं किम् ? (वाक्य में क्रिया क्या है ?)
घ. अकर्तयत्
2. सिंहः शयनं करोति स्म । वाक्येस्मिन् कर्तृपदं किम् ? (वाक्य में कर्तापद क्या है ?)
ग. करोति
3. मूषकः अधावत् । 'अधावत्' इति पदे कः लकारः अस्ति? (अधावत् में कौन सा लकार है?)
ग. लङ्लकार
4. एकदा जाले सिंहः अपतत् ? वाक्येस्मिन् अव्ययपदं किम्? (वाक्य में अव्ययपद क्या है?)
क. एकदा

खण्ड ख (व्यावहारिक व्याकरण)

प्रश्न 2 वचनाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि चित्वा लिखत –

03

- (1) 'छात्रः' शब्दस्य द्विवचनं किम् ? 'छात्रः' शब्द का द्विवचन क्या है ?
(ख) छात्रौ
- (2) 'लेखनी' शब्दस्य बहुवचनं किम् ? 'लेखनी' शब्द का बहुवचन क्या है ?
(ग) लेखन्यः
- (3) 'पुष्पाणि' शब्दस्य एकवचनं किम् ? 'पुष्पाणि' शब्द का एकवचन क्या है ?
(ख) पुष्पम्

प्रश्न 3 लिंगाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि चित्वा लिखत –

03

- (1) बालकः पाठं पठति । रेखांकितस्य शब्दस्य स्त्रीलिंगः कः? रेखांकित शब्द का स्त्रीलिंग क्या है ?
(ख) बालिका
- (2) माता भोजनं पचति । रेखांकितस्य शब्दस्य पुल्लिंगः कः? रेखांकित शब्द का पुल्लिंग क्या है ?
(ग) पिता
- (3) दत्तेषु शब्देषु नपुंसकलिंगः शब्दः कः ? दिए गए शब्दों में नपुंसकलिंग शब्द कौन सा है ?
(ग) कमलम्

प्रश्न 4 कारकाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि चित्वा लिखत —

03

- (1) बालकः पाठं पठति। रेखांकिते शब्दे कः कारकः अस्ति ? रेखांकित शब्द में कौन सा कारक है?
(क) प्रथमा — कर्ता कारकः
- (2) रामस्य पुत्रः लवः अस्ति। स्थूले शब्दे कः कारकः अस्ति? रेखांकित शब्द में कौन सा कारक है?
(ख) षष्ठी — सम्बन्ध कारकः
- (3) छात्रः गृहं गच्छति। रेखांकिते शब्दे कः कारकः अस्ति ? रेखांकित शब्द में कौन सा कारक है?
(ख) द्वितीया — कर्म कारकः

प्रश्न 5 उचितैः अवययपदैः रिक्तस्थानानि पूरयत—उचित अवययपद से रिक्तस्थान भरिए —

03

- (कदा, अद्य, पुरा, एव)
- (क) अद्य मम संस्कृतविषयस्य परीक्षा अस्ति।
- (ख) छात्रः संस्कृतम् अपि पठति।
- (ग) पुरा भारते राजा रामः आसीत्।
- (घ) भवान् गृहं एव गमिष्यति ?

प्रश्न 6 संख्यावाचिकैः शब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत—उचित संख्यावाचीपद से रिक्तस्थान भरिए

05

- (1) (1) सूर्यः विश्वं प्रकाशयति। (क) एकः
- (2) मम कक्षायाम् (7) विषयाः भवन्ति। (ख) सप्त
- (3) अहं (13) वर्षीयः अस्मि। (क) त्रयोदश
- (4) मम गृहे (18) जनाः सन्ति। (ग) अष्टादश
- (5) मम विद्यालये (30) कक्षाः सन्ति। (ग) त्रिंशत्

प्रश्न 7 अधोलिखितानां शब्दानाम् अर्थो लेख्यः — नीचे लिखे शब्दों का अर्थ लिखिए

05

- (1) महिले — दो महिलाएँ
- (2) पुस्तिकानि — अनेक पुस्तके
- (3) तानि भवनानि — अनेक घर
- (4) ते बालकाः — अनेक बालक
- (5) ताः अध्यापिकाः — अनेक अध्यापिका

प्रश्न 8 अधोलिखितयोः धात्वोः एकस्य धातुरूपं लिखत —

03

दी गई धातुओं में से किसी एक धातु का धातुरूप लिखिए

- (1) गम् धातुः लङ्लकारः (भूतकालः)
- (2) पठ् धातुः लृट्लकारः (भविष्यत् कालः)
- स्वविवेकानुसार

प्रश्न 9 अधोलिखितयोः शब्दयोः एकस्य शब्दरूपं लिखत —

05

दिए गए शब्दों में से किसी एक शब्द का शब्दरूप लिखिए

- (1) अकारान्तः पुल्लिङ्गः 'राम' शब्दः
- (2) आकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'लता' शब्दः
- स्वविवेकानुसार

खण्ड ग (पाठ्यपुस्तक)

प्रश्न 10 अधोलिखितान् पठित गद्यांशान् पठित्वा एतदाधारित प्रश्नानाम् उत्तराणि चिनुत्वा लिखत—

5

(क) एकपदेन उत्तरत। (लघु उत्तर लिखिए) —

01

(1) 'शुकस्य' मिट्ठू— मिट्ठू' इति श्रुत्वा कृषकः आगच्छति।

(ख) एकवाक्येन उत्तरत। (एक वाक्य में उत्तर लिखिए) —

02

(1) तौ कृषकस्य गृहं परितः भोजनान्वेषणं कुरुतः ।

(2) काकः तु क्षेत्रं परितः विद्यमान कीटान् आहारकणान् च खादति ।

(ग) निर्देशानुसारं भाषाकार्यं करोतु —

02

(1) तौ भोजनान्वेषणार्थं किञ्चित् ग्रामं गच्छतः । वाक्ये क्रियापदं किम् ? क्रियापद क्या है?

(घ) गच्छतः

(2) शुकः तु आम्रफलं खादति । वाक्ये कर्तृपदं किम् ? कर्तापद क्या है?

(घ) खादति

प्रश्न 11 (क) एकपदेन उत्तरत । (लघु उत्तर लिखिए) — (केवलम् प्रश्नद्वयम्)

02

(1) सैनिकाः रक्षन्ति ।

(2) पुष्पाणि विकसन्ति ।

(3) सिंहौ गर्जतः ।

(ख) निम्नप्रश्नानां पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत — (केवलम् प्रश्नत्रयम्)

06

(1) जिन शब्दों से किसी कार्य का करना होता है उसे क्रिया कहते हैं ।

(2) सुनने वाले को मध्यमपुरुष कहते हैं ।

(3) काल को लकार कहते हैं ।

(4) जब दो व्यक्ति किसी के बारे में बात करते हैं , तो वह प्रथमपुरुष कहते हैं ।

प्रश्न 12 निम्नलिखितानि श्लोकांश मेलनम् कुरुत —

06

क

ख

विद्या ददाति विनयम्

विनयाद् याति पात्रताम् ।

काकचेष्टा बको ध्यानं

श्वान निद्रां तथैव च ।

सर्वे भवन्तु सुखिनः

सर्वे सन्तु निरामया ।

पात्रत्वात् धनमाप्नोति

धनाद्धर्मं ततः सुखम्

अल्पाहारी गृहत्यागी

विद्यार्थी पंच सक्षणम् ।

खण्ड घ (लेखन कौशल)

प्रश्न 13 चित्रं दृष्ट्वा मंजूषायाः सहायतया पंच संस्कृतवाक्यानि लिखत —

05

1. एतत् उद्यानस्य चित्रम् अस्ति । 2. एकः मालाकारः अस्ति । 3. सः पुष्पाणि उपरि जलं सिंचति ।

4. उद्याने अनेका पुष्पाणि विकसन्ति । 5. पुष्पाणि उपरि अनेका भ्रमरा उपविशन्ति ।

छात्रों के द्वारा लिखित शुद्ध वाक्य भी मान्य है ।

प्रश्न 14 अधोलिखितां कथां मंजूषायां दत्तैः शब्दैः पूरयित्वा पुनः लिखत

05

नीचे लिखी कथा को मंजूषा में दिए शब्दों की सहायता से पूरा करके पुनः लिखिए

एषः (1) रमणः अस्ति । रमणः एकः (2) छात्रः अस्ति । सः (3) सदा प्रातः उत्तिष्ठति (4) व्यायामं च करोति । ततः सः (5) विद्यालयं गच्छति तत्र (6) पुस्तकानि च पठति । सः सदा (7) सत्यं वदति । सः एकः (8) आदर्शः छात्र अस्ति । सः (9) कदापि कलहं न करोति । सः सर्वेषां (10) प्रियः छात्रः आसीत् ।

(मंजूषा — व्यायामं, छात्रः, कदापि, रमणः, सदा, सत्यं, विद्यालयं, आदर्शः, पुस्तकानि, प्रियः)

प्रश्न 14 स्वमनसा कस्मिंश्चित् विषये संस्कृतेन पंच वाक्यैः एकं अनुच्छेदं लिखत ।

05

प्रश्न 16 कौऽपि द्वौ सुभाषितश्लोकौ लिखत ।

05

स्वविवेकानुसार ।

सफलता के लिए शुभकामनाएँ